

THAM LUẬN VỀ GIÁO DỤC VIỆT NAM : HIỆN TRẠNG, THÁCH THỨC VÀ GIẢI PHÁP

GS. Nguyễn Văn Hiệu



Sự phát triển nền giáo dục nước ta trong thời gian hiện tại đang có những thuận lợi lớn. Đó là đường lối đúng đắn của Đảng được cụ thể hoá trong Nghị quyết Hội nghị Trung ương lần thứ II (khoá VIII), sự chú trọng của Nhà nước và sự quan tâm đặc biệt của toàn dân. Đó là những điều kiện tiên quyết để sự phát triển giáo dục trở thành quốc sách hàng đầu. Chính là với thuận lợi đó mà nền giáo dục nước ta trong những năm qua đã đạt được những thành tựu to lớn. Nền giáo dục phổ thông đã phát triển rộng rãi trên địa bàn cả nước, đến tận những vùng nông thôn và miền núi xa đô thị, những vùng đồng bào dân tộc thiểu số.

Hệ thống các trường phổ thông dân tộc nội trú được Nhà nước quan tâm xây dựng từ nhiều năm nay ở tất cả các tỉnh có nhiều đồng bào các dân tộc thiểu số là một niềm tự hào của nền giáo dục xã hội chủ nghĩa ở nước ta. Ngành giáo dục đã dày công xây dựng được một hệ thống các trường chuyên đào tạo hàng loạt học sinh phổ thông trung học đầy tài năng, nếu được đào tạo tiếp sẽ có nhiều người trở thành nhân tài của đất nước.

Rất đáng tiếc là bên cạnh những thành tựu lớn lao đó ngành giáo dục nước ta lại có những điểm yếu quá rõ rệt. Một thiếu sót lớn là nhà trường phổ thông mới chỉ quan tâm dạy văn hoá cho học sinh, chưa chú trọng dạy cho học sinh biết lao động sản xuất, thiếu hẳn các hoạt động hướng nghiệp cho học sinh, là sự mất cân đối giữa hệ thống các trường phổ thông với hệ thống các trường dạy nghề và các trường trung học chuyên nghiệp, dẫn đến tình trạng căng thẳng trong mỗi kỳ thi tuyển chọn học sinh vào đại học. Một khuyết điểm nghiêm trọng là sự kéo dài nhiều năm những hiện tượng tiêu cực không đáng có trong ngành giáo dục nước ta. Nhiều cán bộ có trách nhiệm trong ngành giáo dục đổ lỗi cho cơ chế thị trường. Các anh các chị có mặt ở đây đều là những người đã từng đi các nước có nền kinh tế thị trường, các anh các chị có thấy ở nước nào những hiện tượng tiêu cực trong nền giáo dục như ở nước ta hay không? Lại có người đổ lỗi cho ngân sách eo hẹp,

cho sự nghèo khó của nước ta. Nhưng nước ta cũng đã từng nghèo hơn bây giờ rất nhiều, các anh các chị và tôi đều chẳng đã từng được hưởng thụ một nền giáo dục trong sạch, lành mạnh, đầy sức vươn lên của một nước rất nghèo về tiền bạc nhưng giàu có về mặt ý chí hay sao?

Là người đã giảng dạy đại học đã hơn bốn mươi năm và hiện nay vẫn đang giảng dạy đại học, tôi xin được nêu những vấn đề bức xúc của ngành đại học nước ta. Trước hết cần phải lập lại trật tự kỷ cương trong việc cấp bằng đại học, bằng mọi cách ngăn chặn hiện tượng bán bằng, mua điểm vẫn còn đang diễn ra. Bộ Giáo dục và Đào tạo cần tổ chức lấy ý kiến cán bộ quản lý giáo dục trong nước để cải tiến việc tuyển chọn học sinh vào các trường đại học, làm sao giảm được những khoản chi hết sức tốn kém mà vô ích của cả xã hội, trong đó có biết bao gia đình lao động nghèo khó, làm sao giảm bớt tình trạng căng thẳng của các kỳ thi vào đại học.

Tôi đồng ý với ý kiến của các đồng chí lãnh đạo ngành giáo dục về việc trong lúc ngân sách còn hạn hẹp, đóng góp của sinh viên chưa cao, mà nhu cầu phát triển số lượng lại không thể giảm, thì chưa thể đòi hỏi chất lượng một cách đại trà được. Song công cuộc hiện đại hoá đất nước, sự hội nhập của nền kinh tế nước ta vào nền kinh tế toàn cầu và sự cạnh tranh gay gắt đang chờ đợi chúng ta lại đòi hỏi chúng ta phải có được một số lượng nhất định những chuyên gia khoa học công nghệ và những nhà quản lý tài năng. Chúng ta đang còn thừa hưởng một thành quả của công cuộc xây dựng xã hội chủ nghĩa ở nước ta từ những năm sáu mươi với sự giúp đỡ tận tình của phe xã hội chủ nghĩa. Đó là một đội ngũ cán bộ khoa học kỹ thuật được đào tạo với chất lượng cao. Đội ngũ ấy đã góp vào sự thành công của việc chuyển giao công nghệ tiên tiến từ nước ngoài vào Việt Nam trong thời kỳ đổi mới. Và những "thất bại" cục bộ của chúng ta trong việc chuyển giao công nghệ từ nước ngoài vào Việt Nam những năm gần đây cũng đã đủ để chúng ta rút ra bài học cay đắng: Trong liên doanh với nước ngoài, trong việc chuyển giao công nghệ từ nước ngoài, nếu chuyên gia Việt Nam không có đủ trình độ khoa học công nghệ thì phía Việt Nam chắc chắn bị thua thiệt, thậm chí bị thất bại đau đớn, như sự thua lỗ của nhiều liên doanh đã và đang xảy ra, như sự thua lỗ của hàng loạt nhà máy mới được xây dựng những năm gần đây bằng tiền đi vay lãi của nước ngoài. Chúng ta tự hỏi: Thế sau này thì sẽ ra làm sao nếu những chuyên gia do Liên Xô và các nước xã hội chủ nghĩa đào tạo nghỉ hưu hết, còn các trường đại học nước ta thì chỉ đào tạo được với chất lượng rất thấp kém như ngày nay, ít nhất là trong những lĩnh vực khoa học công nghệ quan trọng mà các anh các chị có mặt ở đây là người trực tiếp giảng dạy. Với chất lượng đào tạo đại học như thế này thì thua lỗ là điều cầm chắc trong tay. Quả thật là "Đường xa nghĩ nổi sau này mà kinh".

Biết thế rồi mà vẫn chịu bó tay hay sao? Không! Chính phủ đã không chịu bó tay. Từ đầu thập kỷ này Chính phủ đã từng có quyết định về việc xây dựng

một số trường đại học đào tạo cán bộ chất lượng cao, đồng thời là những trung tâm nghiên cứu khoa học công nghệ của đất nước. Trước mắt đó là Đại học Quốc gia Hà Nội và Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh. Quyết định đó của Chính phủ là một quyết định sáng suốt. Quả thật là Chính phủ đã nhìn xa trông rộng, và tôi mong rằng Chính phủ sẽ dẫn dắt chúng ta đi đến mục tiêu ở tầm nhìn xa đó. Tôi nghĩ rằng tôi và các anh các chị có mặt ở đây đều rất mong Chính phủ kiên trì chủ trương xây dựng các cơ sở đào tạo đại học chất lượng cao. Là người đã cống hiến gần như cả cuộc đời hoạt động khoa học của mình cho việc xây dựng Viện Khoa học Việt Nam, nay là Trung tâm Khoa học Tự nhiên và Công nghệ Quốc gia, tôi hết sức thông cảm với những khó khăn mà lãnh đạo hai Đại học Quốc gia phải vượt qua và hết sức trân trọng những kết quả mà hai Đại học Quốc gia đã đạt được, đặc biệt là quyền tự chủ cao mà Chính phủ đã trao cho. Làm như thế là đúng với tinh thần cải cách hành chính trong nền đại học. Tôi mong rằng lãnh đạo Bộ Giáo dục và Đào tạo hiểu được nỗi băn khoăn lo lắng của những nhà khoa học đầy tâm huyết của đất nước về chất lượng đào tạo đại học và sau đại học ở nước ta, và tiếp tục ủng hộ hai Đại học Quốc gia cũng như sẽ sớm xây dựng một số trường đại học trọng điểm khác và cũng trao cho các trường đó quyền tự chủ cao.

Cuối cùng tôi xin phép được thay mặt nhiều nhà khoa học đầu ngành của nước ta nói với các đồng chí lãnh đạo ngành giáo dục, nói với các đồng chí lãnh đạo hai Đại học Quốc gia một điều mà chúng tôi hằng tâm niệm: Tuy không ở trong biên chế của ngành giáo dục nhưng không bao giờ chúng tôi coi mình là người ngoài ngành giáo dục mà từ đó chúng tôi đã trưởng thành như ngày nay, và rất mong Bộ Giáo dục và Đào tạo có biện pháp sử dụng chúng tôi như là những người trong biên chế của ngành giáo dục. Chúng tôi luôn SẴN SÀNG.

Địa chỉ :

*Trung tâm Khoa học Tự nhiên và Công nghệ Quốc gia
Đường Hoàng Quốc Việt, Cầu Giấy, Hà Nội
ĐT. (CQ) 8361779, (NR) 8284982*